

IPO WIL DISCUSSIE OP GANG BRENGEN

Mogelijkheden voor waterberging in kaart gebracht

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft een overzicht gemaakt van de ruimtelijke mogelijkheden voor waterberging in Nederland. In de vorm van een kaart is in beeld gebracht waar regionale wateroverlast kan voorkomen en hoe en of die op te lossen is. Deze Kansenkaart voor waterberging hangt nauw samen met de activiteiten die de Commissie waterbeheer 21e eeuw in gang heeft gezet ter voorbereiding van haar advies over de aanpak van wateroverlast. Dit advies verschijnt in de loop van het voorjaar.

De afgelopen jaren is Nederland geconfronteerd met wateroverlast als gevolg van hevige regenval en extreem hoge afvoeren in de rivieren. De oorzaak ligt niet alleen bij een klimaatverandering, waardoor in de winter de neerslag flink toeneemt, maar ook bij een toename van de hoeveelheid verhard oppervlak door verstedelijking en intensivering van de landbouw. Het probleem van de regionale wateroverlast wordt nog verscherpt, omdat geleidelijk aan ook de maatschappelijke acceptatie van schade door natuurgeweld vermindert.

De aanpak van regionale wateroverlast kent vier stappen: het voorkomen van overlast door de ruimtelijke ordening van een gebied af te stemmen op de mogelijkheden en kwetsbaarheden van watersystemen, herstel van de veerkracht van watersystemen, reservering van ruimte voor (tijdelijke) berging van piekafvoeren en tenslotte aanpassing van de afvoercapaciteit door de capaciteit van de gemalen te verhogen.

Het is al eerder gezegd: water moet weer een ordenende rol krijgen in de ruimtelijke ordening. En herstel van de veerkracht van het watersysteem vergt extra ruimte voor water. Zoveel mogelijk water moet bovenstrooms vastgehouden worden. Bij extreme afvoeren kan gecontroleerde inlaat in nieuwe bergingsgebieden noodzakelijk zijn, maar deze waterberging moet volgens het IPO incidenteel van karakter blijven. Pas wanneer geen ruimte aanwezig is voor inundantiegebieden of in het algemeen een ruimere waterloop, moeten stuwen en gemalen aangepast worden.

Het IPO begon vorig jaar aan de opstelling van de landelijke kansenkaart voor

waterberging. Daarbij gaat het overlegorgaan uit van een duurzame aanpak vanuit het waterbeheer. Eerst worden zoveel mogelijk ruimtelijke oplossingen binnen het eigen beheersgebied gezocht, voordat het water versneld wordt afgevoerd of uitgemalen op andere watersystemen. Het IPO bepaalde per watersysteem wat de bergingsbehoefte is en waar op basis van de kenmerken van het gebied en de economische schadeverwachting mogelijkheden bestaan om water te bergen.



Geschiedenis

De kaart geeft dus de mogelijke geschiktheid aan van gebieden voor waterberging. Maar of die gebieden daarvoor ook beschikbaar zijn, is daarmee niet beantwoord. De vraag is of de gebieden al dan niet vrijwillig kunnen worden verworven of beheerd voor waterberging. Ook keek het IPO niet naar verenigbare en versterkende combinatie-mogelijkheden met andere functies of naar de interactie met de benodigde ruimte voor het tijdelijk vasthouden van rivierwater. Voor de Commissie waterbeheer 21e eeuw is de kansenkaart een bouwsteen voor de verdere en bredere ruimtelijke analyse van de mogelijkheden voor waterberging.

Meeste problemen in oosten

De kaart laat voor Nederland een nogal divers beeld zien van het benodigde ruimtebeslag dat voor waterberging nodig is. In de polders van laag Nederland is naar verwachting voldoende ruimte voorhanden. Voor hoog Nederland met meer hellende gebieden geldt dan zeker niet in alle gevallen. Het IPO ziet met name daar kansen voor een geïntegreerde aanpak met bijvoorbeeld de verdrogingsbestrijding.

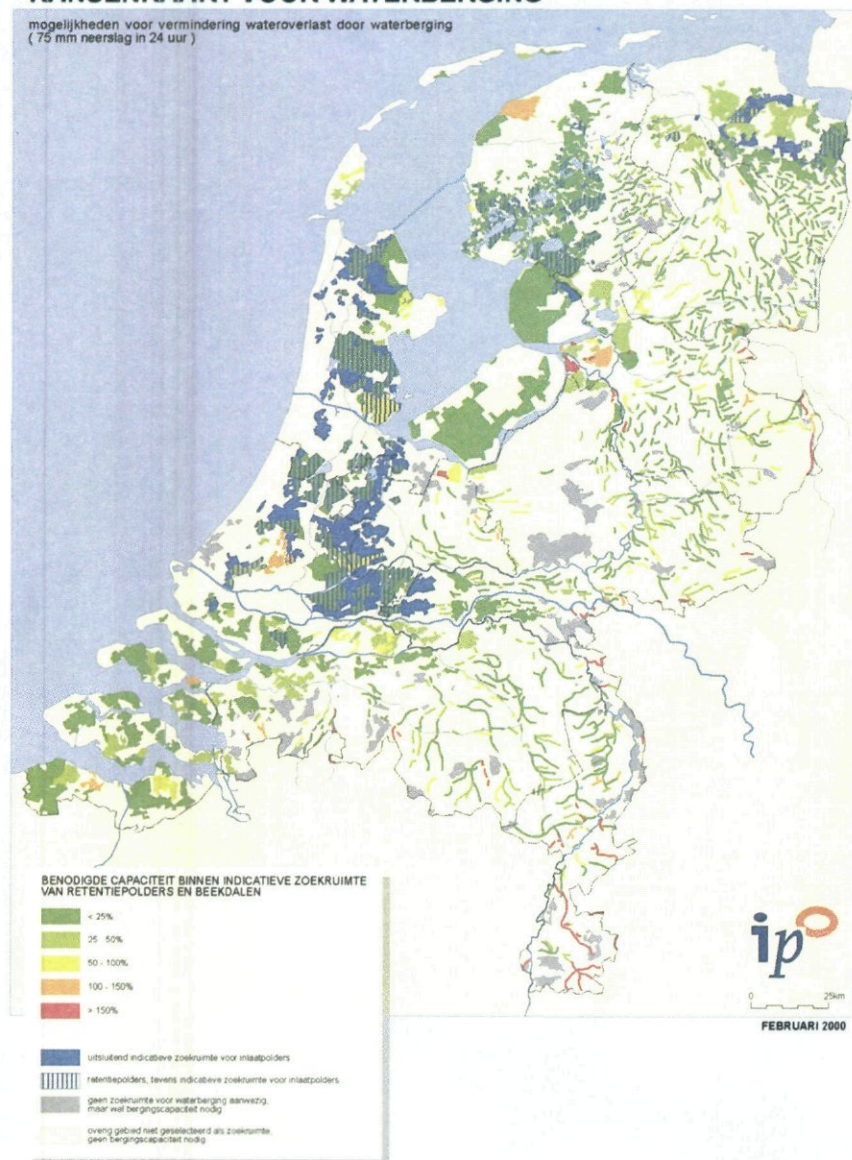
Van groot belang wordt nu dat de provincies samen met de betrokken waterschappen en gemeenten inzicht geven in de werkelijke beschikbaarheid van mogelijke bergingsgebieden. In de verschillende regio's moet de noodzaak tot waterberging verder onderbouwd worden, evenals de beschikbaarheid van ruimte. En de waterbergingsgebieden moeten planologisch vastgelegd worden. De onderbouwing kan parallel lopen aan de verdere totstandkoming van de vijfde Nota ruimtelijke ordening. De planologische besluitvorming ligt op het niveau van streekplannen.

Discussie

Het IPO heeft met de Kansenkaart voor waterberging allereerst beoogd het probleem van de regionale wateroverlast op de agenda te zetten. Daarnaast wil het een discussie losweken over de instrumenten die nodig zijn om naast de toepassing van technische oplossingen nadrukkelijker ook de ruimtelijke oplossingen te kunnen realiseren. Daarbij moet de waterbeheerder met gemeenten en marktpartijen onderzoeken waar ruimtelijke combinaties met waterberging mogelijk zijn, de provincie moet de voorgestelde initiatieven tegen elkaar afwegen en deze in het streekplan vastleggen en het Rijk moet de juridische en financiële randvoorwaarden scheppen.

KANSENKAART VOOR WATERBERGING

mogelijkheden voor vermindering wateroverlast door waterberging
(75 mm neerslag in 24 uur)



Toelichting

Op de kaart worden de gebieden aangegeven waarbinnen waarschijnlijk zonder al te veel economische schade tijdelijk overtollig regenwater kan worden geborgen. Het gaat meestal om polders of laaggelegen landbouw- of bos- en natuurgebieden.

Er zijn twee opties:

- Retentiepolders en beekdalen en natuurlijke laagten waar water vastgehouden kan worden. In de kleurschakering van groen tot rood is aangegeven hoeveel procent van de ruimte binnen de betreffende regio daadwerkelijk nodig is om het overtollig regenwater te bergen.
- Inlaatpolders waar bij extreme afvoer water uit de boezems gecontroleerd kan worden ingelaten. Deze zijn in blauw aangegeven. Als een inlaatpolder ook geschikt is als retentiepolder, is die combinatie aangegeven in gearceerd blauw.

Of en waar in de boezem knelpunten kunnen ontstaan en daarmee ook de bergingsbehoefte in de vorm van inlaatpolders kan nog niet goed in kaart worden gebracht. Zo is dus niet duidelijk waar de mogelijkheden van inlaatpolders moeten worden gezocht.

Uit de studie 'Levende berging' van de provincie Noord-Holland blijkt dat inlaatpolders het meest effectief zijn als ze zo dicht mogelijk bij de plaatsen liggen waar de overlast zich voordoet.

In de niet-gekleurde gebieden is geen sprake van (te verwachten) wateroverlast. Ze zijn ook niet bekeken op eventuele waterberging, terwijl ze daarvoor mogelijk wel geschikt zijn. De grijze gebieden zijn regio's waar geen waterberging mogelijk is, terwijl de kans op wateroverlast er behoorlijk groot is.

- Volgens het IPO moeten de mogelijkheden voor de waterbeheerder om invloed uit te oefenen op ruimtelijke plannen dan wel verbeterd worden. De waterschappen moeten (nog) veel eerder een pro-actieve en initiërende rol richting gemeenten vervullen.
- Alles moet in het werk gesteld worden om met de grondgebruiker langs vrijwillige weg tot overeenstemming te komen over de dubbelfunctie van mogelijke bergingsgebieden.
- De waterschappen moeten mogelijke bergingsgebieden aankopen. Omdat in iedere situatie waterberging leidt tot beperking van het ruimtegebruik en soms tot schadeclaims, is het van groot belang dat de waterschappen de grond in eigendom verwerven.
- De budgetten voor de uitkering voor schade door wateroverlast moeten aangewend worden voor het voorkomen van schade. Koppeling met budgetten voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied kan de combinatie van waterberging met andere functies stimuleren.
- In het kader van integrale waterprojecten moet de beschikbaarheid van grond vergroot worden. ☐

ACTUALITEIT

Dijkdoorbraak Lek in najaar

Rijkswaterstaat wil komend najaar een proef doen met een echte dijkdoorbraak bij de Lek ter hoogte van Bergambacht. Deze proef moet modellen opleveren waarmee bijvoorbeeld de waterdruk en de golfslag kunnen worden voorspeld.

Het doorbreken van de dijk is onderdeel van een driejarig onderzoeksprogramma waarvoor drie miljoen gulden is uitgetrokken. Bij Bergambacht vindt op dit moment een dijkreconstructie plaats. Het Hoogheemraadschap van Krimpenerwaard is bezig in een bocht van de Lek een nieuwe dijk aan te leggen in het kader van 'Ruimte voor de rivier'. Als de oude dijk wordt weggehaald, wordt de rivier breder en neemt de druk op de dijk af. De proef wordt uitgevoerd voordat de oude dijk wordt afgegraven. Volgens Rijkswaterstaat is de kans op overstromingen afwezig, omdat de nieuwe en de oude dijk naast elkaar liggen. ☐